

Pest, december 9-én 1855.

A „Vasárnapi Újság“ hetenként egyszer egy nagy negyedretű iven jelenik meg. —
 Előfizetési díj július—decemberig azaz : 6 hónapra Buda-Pesten házhoz

küldve vagy postai úton a „Politikai újdonságokkal“ együtt csupan csak 3 ft pp. — Az előfizetési díj a „Vasárnapi Újság“ kiadó-hivatalához (egyetemutca 4. sz.) bérmentve utasítandó.

Vörösmarty sírbeszentelése.

A kóbor angol.

II.

Görög husvét Konstantinápolyban.

(Folytatás.)

A böjtnek vége; husvét ünnepe virradt fel Konstantinápolyban. Egész éjen át folyt a távoli ágyudörgés, az utcaszögleteken pedig pisztolyokat durrogatnak ujjongó ficzkók. A zaj és zavar olly nagy, hogy az ember inkább azt hihetné, miszerint a várost ostromolják, mint hogy nagy ünnep napja van. Az utcákon egész napon át vásári nép zibong s árulja és veszi az apró marhát, édességeket, olajban kirántott süteményeket s tej- és rhum vegyüléket, mik a görög ünnepi lakoma fő alkotórészei. A feketeszemű s fagygyu színű kis ficzkók csoportosan s örömlükben sikoltozva kószálnak, a csendes járókkal nagy alkalmatlanságára.

Itt egy görög, ott egy görög ragyogó szép arczéllel s vállal körül vadul elomló fekete hajfürtökkel. Nem ismerem regényesebb külsejű fajt a görögénél. Utczáról utczára járnak s nagyon ki vannak nemzeti viseletük tarkaságával — már száz lépésnyiről hallani szavaikat, ha bármilyen csekélység fölött vitázva, egyszerre hatan is beszélnek. Az uralkodó faj, a komoly és méltóságteljes török egészen másképp viseli magát. Ezek keresztbe tett lábaikon guggolva a kávéházi lóczákon szó nélkül pipáznak. Bármily piszkos, szegény és nyomorult legyen is a török, pipáját azért büszke csendes méltósággal szívja. Ha kettő három összeül, nehányszor elmondja egymásnak, hogy „Allah nagy!” de ez aztán minden is, miről a forró napon s komolyságuk önéretében társalogni képesek.

Menjünk ki a városból, a tarka népraju utczákról; menjünk el az órház mellett, hol az örkatona kényelmesen csibukozik; menjünk el a város végén évek óta növekedő trágya-halmok közt, mellyeken uratlan s örökké vonító ebek külön gyarmatot képeznek: s kiérünk a „holtak nagy mezejére” vagyis a mozem temetőbe, hol a vásárnak egy neme áll. Furcsa egy hely vásárra, az igaz: de tapasztalásom szerint a keleti nepek örömet mulatoznak a sirok fölött, talán azért, mert temetőikül a legszebb ligeteket választják. S valóban a konstantinápolyi temetőből is gyönyörű kilátás nyílik a török főváros és a tulparton lévő skutari mosheáira és minaretjeire, az „arany szarv” öbölre s az egész környékre.

A temetői jelenetet azonban nem könnyű leírni. A délutáni hőség tikkasztó ugyan s a borus ég esővel fenyeget: de azért minden sírkövet egy csomó vig görög vesz körül; ezek a fák ágain himbálódznak, azok ismét egy oszlop körül körben forgó fa-lovakon ülnek, pedig sok közülök már tiszteletre méltó aggszakál. A férfiak saját szerű nemzeti táncukat járják, melly így megy: tiz vagy tizenkét férfi, husz évestől ötvenöt évesig, egymást kézen fogja s félkört képez; eleinte halkan dobbantnak lábakkal, azután gyorsabban és hevesebben; hasonló fokozatban válik zajosabbá dallásuk is, míg végre mind a kettő örvongó zürzavarrá növekedik. Középen egy táncz-ingerlő áll, ki feje fölött kendőt csóvál s a tánczot rendezi. A fáradságtól kimerülteket rögtön mások váltják fel s nem egy olajbarna arczu vén ficzkót láttam közöttük, ki eleinte súlyos-nehezen mozgott, de azután bele melegedve csak olly dühösen járta, mint a többi.

Hagyjuk ott a tánczolókat s tekintsünk más felé. Minden zugban más játék foly. Ezek itt koczkaszerű szerencse-játékba elegyedtek; azok bodza-puskából lövöldöznek díjjért, mi például zsirtól csorgó sütemény, vagy rizs-kabob (összeapritott s formába gyurt dió, rizs, olajfa gyümölcs és fokhagyma; jó étvágyat hozzá!) Itt ismét legények botokat hajingálnak a kitűzött cél elütésére; amott magas póznára fiuk és síhederek másznak s fele utról pottyannak vissza; mindenfelé képzelhetlenül moeskos sátrak vannak felütve s a fülsértő dob- és trombitahang előttük jelent, hogy benn valami látni való van. Itt egy mese-mondó, amott egy szemfényvesztő körül szájtató és bámuló közönség gyűlt össze; nehány ficzkó falábakon mászkál ide s tova, — míg ama nadrágtalan fattyu egy siremlék faragott kő-

turbánjára kapaszkodott fel s sikoltozva védi magát pajtasai ellen, kik őt onnan lerángatni iparkodnak.

Az est végre leszáll a festői jelenetre s a fáklyákkal hazatérők késő éjig új zajongással töltik meg az utcákat.

III.

Török fürdő.

Áthaladván a csinos udvaron, hol virágágyak közepett beszédes szökőkut locsogott, Hamed szolgálammal (ki közbenve-tőleg mondva, albániai születés s igen hü emberem) a fürdő-épületben s nem sokára fürdő-ruhában valék, melly mindössze egy — derekamra kötött csikos és meglehetősen durva kelméből s fejem körül turbánszerűleg csavart törülközőből állott. Ezután egy pár ferde faczipót adtak lábaimra s a fürdőnek első vagy külső szobájába vezettek. Ez egykor igen szép terem lehetett, magas boltívekkel és sima márvány falakkal. Most azonban a török dolgok közös sorsát osztá s gyászos romlásnak indult benne minden. A mint az ajtó nyílt, egy nagy fekete kövér patkány surrant el mellettünk s játszi farkával lábaimra vizet locsantott. Nem hittem volna, hogy a patkány illy tréfás tud lenni.

Orromat holmi fött-török szag olly gonoszul ütötte meg, hogy a pipa életszükséggé lön s mialatt ezt szorgalmaztam, egy csomó mahomedán közé jutottam, kiknek száma nagyobb volt, mint vártam, vagy mint ezt a fürdés céljaival összeférőnek hittem. De csakhamar tapasztalám, hogy a fürdő Törökországban rendes találkozási és fecsegési hely. Tapasztalám továbbá, hogy itt is csak úgy leszólják és szétszedik a becsületes embert, mint nyugaton.

Mindenféle termetű és alaku s a véghetetlen mosdás különböző fokozatain lévő törökök botorkáltak egyik szobából a másikba, vagy állottak csoportonként s beszélgettek együtt, míg a borbélyok hönök alól borotválták ki a szört. Nagyobb méltóságú egyének azonban pipáikkal kis magán-kamrákba vonultak, mellyeket ajtó hiányában kifeszített lepedők zártak el a közönség szemétől. A fürdő-szolgák egytől egyig kiváltságos bohócok s minden ember titkát és gyöngé oldalát ismerni látszanak. Erős hitem, hogy nem egy öreg Effendi jár ide leginkább azért, hogy másnap a kávéházban legyen miről beszélnie. A törökök ismertető és megkülönböztető jellege itt egyébiránt végkép elvesz, a mint ruhájokat levetik. Sok közülök, kiknek izmos idegeit félóra előtt akár egy magyar granátos is megirigyelhetne volna, nagyon vékony dongájúnak tünt itt fel. Soha sem láttam még együtt ennyi görbe vékony ótott lábat és pipaszárnak beillő karokat.

Ezen úgy nevezett társalkodó és izzasztó szobából egy más forróbbba vezettek. Ennek is kupba futó magas teteje volt kis kerek ablakokkal, mellyek azonban hólyagszerűek valának, annyira megülte a sűrű gőz. Emlékezem, hogy egy lenehezédő csepp orromra pottyant. Nem szerettem a dolgot. Sehogy sem tudtam menekülni az eszmétől, hogy a víz piszkos s tükörét zsiros fátyolzat fedi. Valóban, lassanként arról kezdtem meggyőződni, hogy az embernek több oka van mosakodásra a török fürdő után, mint előtte.

De mit volt mit tenni; a fürdős egy márvány medenczéhez vezetett, melly fölött két réz-esap nyult ki a falból s mondá, hogy üljek le. Leültem, behunytam szememet, hogy ne lássam a ronda tócsákat körülöttem s alázatosan megadtam magam sorsomnak, miután ellentállásról szó sem lehetett.

Keleten a fürdő ember; legyen bár őles termetű, tehetetlen mint a gyermek. Három ujj magas faczipőiben, miket keskeny szij köt lábfejéhez, egy lépése sem biztos. — Azután egy faderesre nyújtóztatják őt ki, bepólyázzák csecsemő módjára s pipát dugnak szájába, míg elálmosodik. Ekkor a gőzös homályon át egy óriási alak bámul reá csodálatosan komoly pofával s kiterített áldozata rovására furcsa mulatságot szerez magának. Két keze tenyerével összevissza nyomkod, dagaszt és megnyomogat ennek testén minden lehető és lehetetlen helyet. Az élénk képzelődésű ember azt hihetné, hogy enmaga ama hajdan-kori Prometheus, kinzója pedig a saskesely, melly őt ebédre felfalni készül. S miután ekként megnyomkodta, megdagasztotta

és megnyomorgatta az óriási fürdős, úgy felkapja öt két kezére, mint a ma született gyermeket, leülteti s tetőtől talpig beszappanozza. Ekkor valami lókefefelet vesz kezibe s a reábizott árva testet irgalom nélkül úgy összekefeli, hogy szinte pattogzik bele a bőr. Ő ugyan azt állítja, hogy ez nem egyéb a bőr megtisztulásánál, én azonban ezt inkább a nyuzást megközelítő eljárásnak tartám, kivált midőn öltözni kezdve, a ruhának testemhez érése éles fájdalmat okozott, melyet a fürdősobának fojtó gőzében, forró légzetében és saját megfőzött állapotomban nem annyira éreztem. — Többször ismételt beszappanozás után, melyben az embernek szeme, szája, orra, füle s minden porcikája bő részt vesz, először langyos vízzel önti végig, azután ismét bepólyázza s a külső szobába vezeti áldozatát a fürdős, mellynek légzete ekkor jégvereminek tetszik s a kimerült test az itt előre elkészített vigasztaló pipa és kávé mellé roskad. A bekövetkező alvás véghetlenül jól esik, bár részemről meg kell vallanom, hogy álmomban is folyvást üldözött a belém csimpeszkedő saskesely alakja, s midőn végre ettől menekülni igyekezve felbredék — a borbély állott előttem.

Keleten a borbély nagy ember. A kényuralom alatt ő is kényur a maga nemében, miután akkor végezhet ki bárkit, mikor ezen eszmét hasznos vagy kellemesnek találja. De bir is azután magas állásának teljes öntudatával. Cseppet sem valék tehát meglepetve, midőn borbélyom báj- és méltóságdús modorral csipkedte ki orromból az apró-, szemöleimből az ősz szörzalakot s viseletében gyönyörködve, szinte feledém az okozott kint. Munkája végeztével csinos kis tükröt tart elém, hogy művészete tökélyét bámuljam meg. Alig ismerem magamra. Olly könnyű kézzel borotvált meg, hogy dörének tartom azt, ki Törökországban maga borotválkozik. Állam olly sima, mint az elefánt-csont, szemöleim félkör alakúak, arcom s minden ehhez tartozandó olly csupasz, mint egy szép lány tenyere. Egészen megifjodtam. Öreges úrként jöttem ide s kalandos fiatalként megyek el és fogadom, hogy hegyesre kicsipett bajszom még a tizenhat éves nősziveket is tönkre teendi. A borbély komoly elégtelenséggel szemléli a javamra történt változást — én vagyok művészetének utolsó diadala s ő büszke reám. Talán még magam is az volnék magamra, ha a csúz nem bántaná jobb vállamat.

Öltözzünk és menjünk. Hamed elhozza fejérememet, melylyet a fürdés ideje alatt kimostak, és egy lepedőt feszít ki előttem, hogy a közönség szemei elől, mig öltözöm, elfedjen. Ő mindig nagy gondomat viseli és sokat tart reám. Gombostünyi pelyhet nem tűr meg ruhámon s a szobából kilépnem sem enged, mig szemembe nem nyomom kerek szemüvegemet, melyet a törökök — a mint hallom — valamely nagyon kitüntető angol érdemrendnek tartanak. Hamed vad arcza, magas termete, albániai öltöneyei- és fegyvereinek fénye sajátos ellentétben állanak saját választásu foglalkozásával.

S most fizetésre kerül a sor. Fizetnem kell, a miért megnyuztak és megifjítottak. Lapos erszényem nagy szerencsétlenségére azonban Törökországban nem a tárgy értékétől, hanem attól függ a fizetés mennyisége, ki fizet? Már pedig a fürdős jónak látta azt, hogy engem „Beys Adé“-nak, mi méltóságos vagy nagy urat jelent, nevezzen s úgy meghuzzon, mint ezt London első fürdő-helyén sem tették volna. Őt pengő forint egy illy fürdőért kissé sokaeska. Ennek Hamed szolgám az oka, mert ha ő, mig én fürdöttem, a külső szobai hallgatóságnak annyi nagy és csoda dolgot nem beszél felőlem, én is csak öt garast fizettem volna, mint a többiek. Ó Hamed! Hamed!

(Folytatjuk.)

A magyarok Lombardiában.

A nagyhirű Csepelben még állt az ünnepély,
— A monda így regéli s a monda most is él —
A kard vértől piros még . . . olly fáradt a sereg;
S már lelke új csatákon, új harczon tévelyeg.

A merre szem tekintett, minden legyőzve volt;
Árpád erős hadának mindenki meghajolt:

Mellyért aunit küzdöttek, a hon megnyerve rég;
De szól a hős magyarság: „előre! nem elég!“ . . .

S a békés külhazára, mint gátot tört folyam,
Félelmes fegyverével három sereg rohan.
Félmilliót tesz épen a romboló csapat . . .
Láng s füst kigyózik éghez a merre áthalad.

A legkisebb a bájos Lombardiába vág,
Előtte mint egy árboz a hadduló Bogát:
Bárdjával a hová lép csapást csapásra mér,
Rettenhetlen hadával már Páviáig ér.

De a mig a folyannak ellen nem áll misem,
Im egy hegy oldalában minden hab megpihen:
Mellyet nem állított még utjában senki meg,
A hős Bogát vitézzel úgy áll meg a sereg.

Jövetelök hírére, ki velök szembe száll,
Négyszer nagyobb hadával Berengár, a király.
Szól a király s szavában gúny büszkeség vagyon:
„No majd csufot teszek most a féktelen hadon!“ . . .

A meghökkent magyarság egy perczre visszalép,
A mint előtte rögtön feltűnik ennyi nép:
Hol vaskemény fejét egy köszikla nyújtja fel
Azon a kis hajónak utóbb is törni kell.

S bármilly nagy is Bogátban a lángoló harag,
Aján bármint repülnek az átkozó szavak:
Berengárral legottan békülni kénytelen,
Különben kis csapatja egy szálíg elveszen.

Ekkép lángzó hevében legyőzve ő magát,
Az ellen táborába két férfit bocsát:
Hogy életben maradjon minden magyar vitéz,
A nagyértékű zsákmányt mind visszaadni kész.

De a roppant olaszhad erősen összetart,
S göggyében nagy kevélyen lenézi a magyart:
A megajánlt békéről álmodni sem kíván . . .
Boszú hevíti keblét olly sok dulás után.]

A megszorult magyarság még esküt is kínál,
Hogy e hazába nem jő, mig a világ csak áll;
De a királyt szavában misem hajlítja meg,
S most rémitő haragra lobban föl a sereg.

„Hah! hát ha nincsen élet, fogadjuk a halált!
— Földrázó ordítással mérgében így kiált —
Ha minden szó hiába, essünk dicsően el.
Föl a véres csatára, kit hősi láng tüzel!“ . . .

S egy percz alatt az égre ezernyi kard vonul,
A bajnokok szemében vad tűz világa gyul:
A két vitézsereg közt a Brenta folydogál;
Amott olasz Berengár, itt a magyarhad áll.

Az éj leszáll, s a földre sötét fátvölt bocsát;
Bogát vezér a partra állítja kis hadát . . .
Fel-felragyog kezében a kétélű acél,
Végig tekint csapatján és ajka így beszél:

„Veszélyes helyzetünkbe nem gyávaság vetett,
A balszerencse hozta reánk e végzetet;
Magunkat itt megadni, halált kívánni tesz:
Nem szebb-e, ha zajongó harcban talál meg ez?

Mutassuk meg vitézül, hogy szittyavér vagyunk . . .
— Hatalmát félvilágnak mutatta már karunk,
Melly mindig megsegített, melly még el nem hagyott:
Ez ügyben is segítni Hadur hatalma fog!

Meghalni szép hazánkért mi nekünk élet ad;
Becsületét a honnak megvédni föl tehát!“ . . .
— A szó elvész a zajban . . . a másik pillanat
Már a zugó Brentában találja a hadat.

Föl népeddel Berengár! hagy abba lakomád,
Korán van még megülni a győzelem torát;
Ki békét kéré tőled, most az reád megyen,
Vékony nád a szerencse, ing, hajlong szüntelen.*

Az éj sötét ködében mint rémes szellemek,
A parttól mind tovább vész Bogáttal a sereg;
Halk csattogás terül el a viz tükörszínén,
A Brenta tulfelére tüsszögve száll a mén.

De mámoros Berengár minderre nem figyel,
Szinültig telve borral kezében a kehely;
Körüle jobb vitézi tántorgva állanak:
„Emlékeért e napnak!“ . . . kiáltja száz ajak.

De a szók benszorulnak, a jó kedv elborul,
Habzó piros nedvével a serleg földre hull:
A mámor a fejből egy percz alatt kivész;
Helyét melly elfoglalja, az eltűnt tiszta ész.

A nagy zajon keresztül hatalmas kürt rivall:
„A magyarok!“ . . . Berengár fehér lesz mint a fal
Hiába néz segélyért, megállni nincs idő . . .
A zavar a seregben, mint tenger árja nő.

Kit mint rémet mutat fel a barna éjszaka,
Zugó hadának élén, a hős Bogát maga.
Jaj annak a ki utját elállja vakmerőn,
Merészségének árát megadja rémitőn.

S egy percz alatt előtte minden futásra kel . . .
A harcsikot Berengár száguldva hagyja el.
A mennykőnek csapása olly gyors, olly hirtelen;
De a magyar karoknak nem lép nyomába sem.

Nem sűt többé a nap rá, kit illy kar utolér,
Egész kiáradott tó köröskörül a vér:
Harminczezernyi bajnok takarja a mezőt,
Hol a lombardhad állott kevés idő előtt.

S most mint a szörnyű szélvész megy a magyar sereg,
Utjában minden élőt kegy nélkül ölve meg . . .
Vészt hintve jár alá s fel a romboló csapat,
Láng s füst kigyózik éghez, a merre áthalad.

Utána minden ország imára térdepel,
S imáját a nagy éghez imigy sohajtja fel:
„Éhséget és a dögvészt ne hozd fel ellenünk;
Harczától a magyarnak óh ments meg Istenünk!“
Dalmady Győző.

A déli sarkvidék.

(Vége.)

Sajnos azonban, hogy a part mindenütt hozzáférhetlennek mutatkozott, minthogy az öblök a hegyláncokról leereszkedő jéghegyek által betöltvék, mellyek minden kiszállási kísérletet 100 láb magasságu függélyes jégfokok által gátolának. Ezen akadály nem léte esetében Sir J. Rosz ott telelt volna, a hajózás szünideje alatt felfedési utját szárazon folytatandó.

A M' Murdó öböltől keletnek fordul a szárazföld, és itt a 77° 33' déli szélesség és 166° 58' keleti hosszúság alatt emelkedik egy 12,367 láb magas most is működő vulkán, melly „Erebus“ és valamivel tovább keletfelé egy másik 11,000 láb magas, de már kihamvadott, melly „Terror“ nevet nyert. Távolról szemlélve az Erebus nyilásából emelkedő füst úgy látszott, mint a forgószéltől felkapott hó lebegése, de a közelebb ért hajókról tisztán meg lehet látni különböztetni a lángot és füstöt. A fölfedezés utáni napon (jan. 28-kán) különösen tevékeny volt a vulkán, és valóban nagyszerű látványt nyújtott. Egy-egy vastag füstoszlop időről időre a nyilástól 1500—2000 lábnyi magasságra nagy erővel tolatott ki, míg felső része a hideg légben sűrűdni kezdte és gőz- vagy hóalakban ismét leszállt és eloszlott, hogy mintegy félórával később egy újabb szinte nagyszerű látvány váltsa fel. Átmérőjük ilyen füstoszlopoknak lehete 2—300 lábnyi, és valahányszor a füst eloszlott, a tűzokádó katlan száját betöltő vörös lángot tisztán lehet látni; sőt némelly tisztéknek úgy látszott, mintha lávafolyam hőmpölygött volna le a hegy lejtőin, míg végre a hó között elenyészett, melly a tűzhányó nyilása alatt egy pár száz lábnyira kezdődött, és függélyesen lefutó jégzirteit több angol mérföldnyire a tengerbe tolá. Terror hegy sokkal szabadabb volt a hó-

tól, különösen keleti oldalán, hol számos kupalaku kisebb tűzhányó nyilásokat lehete észrevenni.

A fölfedezett föld vulkánjelmét minden kétségtelenné teszi, habár csak egyszer volt alkalmuk az utasoknak partra szállni, akkor is a szárazföldtől távol eső kis szigeten a 76° 8' déli szél és a 168° 12' keleti hosszúság alatt, melly Franksziget nevet nyert, mellyen a szem nem láthata egyebet 5—600 láb magas meredek fekete szirteknél, hol legkisebb nyoma sem volt észrevehető a tenyészetnek, nem egy tengeri fűszálnak sem; és teljes hiányzása minden bár legcsekélyebb növénynek is mind itt, mind a „Possessio“ szigeten feljogosítanak, bennünket azon következtetésre, hogy ezen szélesség alatt a növényélet egészen megszűnik. A növényzetnek legszélsőbb határául tűnt ki a Cockburn-sziget (64° 12' déli széles. és 46° 49' nyug. hossz.), mellynek viránya 19 fajból áll, ezek közül 7 e szigetnek kizárólag sajátja. Mind kryptogamok (titkon nősülő vagy virágtalan) a moh-, zuzmó-, algák soraiból; leggyakrabban találni köztük az északi félgömbön egész a mérsékeltbb szélességig szinte előforduló *Bryum argenteum*-, *Ulva crista*-, *Lecideatro-alba*- és *Lecanora miniata*-t.

Ezen a fűvészekre nézve nevezetes helyiség krater alakban emelkedik ki a tengerből mintegy 2700 lábnyi magasságra, felső része kiebb nyulik az alsónál, mellyet egész a a partig kötőrékek borítanak el. A kötuskók között összegyűlt csekély mennyiségű földben, — de mellynek fölülete egyedül nyáron át, akkor is a napsugarak közvetlen befolyása alatt enged föl — talál a törpe növényzet egy kis tápot.

Az Erebus és Terror vulkánoktól keleti irányban 78° 15' déli szélesség alatt terül el mintegy 450 angol mföldnyi távolságra egy 100—200 láb magas függőleges szakadatlan jégsáncz. Szilárdabb külsejű jégtömeg alig képzelhető; nem lehetett a leggyöngébb karczolás vagy repedés nyomát észrevenni a sima jégfalon, egyedül a kiebb álló függélyes szirtekről lecsüngő óriási jégcsapok árulák el, hogy némellykor föl is enged, a mit utasaink az itt létük alkalmával uralkodott hévmérsék után nem hittek volna, minthogy az európai augusztusnak megfelelő februariushóban a hőmérsék nem állt feljebb 12° Fahrenheit és délben sem emelkedett feljebb 14° Fahr. (9 és 8° R.); olly hideg, melly sokkal jelentékenyebb az északi sarkvidéken előfordulni szokottnál, hol nyaranta minden jéghegyről vizár szakad le. — A jégfal előtt heverték annak romjai, mellyeket az ellene szakadatlanul rohanó s tajtékká zuzó tenger hullámai elszakasztottak. Természetes, hogy ezen áthatolhatlan jégfal gátola minden további előnyomulást délfelé és magassága miatt lehetlen volt megítélni: vajjon azontul van-e még szárazföld? — Egyetlen egyszer lehetett az árbocz tetejéről felületét megpillantani, melly egészen simának látszott és halvány ezüst színű megmérhetlen síkság terült el a szem előtt. Legkeletibb pontján, mellyet Sir J. Rosz délnek vett második utjában csak következő nyáron ért el a 161° nyug. hossz. alatt, hol a jégfal kevéssé északnak fordul és mintegy 80 láb magas délirányban látszik lassan emelkedni, mintha a hátsó szárazföld igen magas, hófedte hegycsucskból állana. Mindazáltal Sir J. Rosz nem meri bizonyossággal állítani, hogy ama helyen valóban szárazföld létezik, minthogy a halomszerű emelkedések föltünése és különféle árnyéklatok, millyeket a hó elrejtette hegytömeg emelkedő, majd sülyedő körrajzai a lepel egyforma fejréségén szülhetnek, gyanításának egyedüli alapját képezik, és egy tarsziklahegyet vagy falat az egész 30 foknyi térségen, mellyet a jégsáncz elfoglalt, nem lehet látni. Ezen utjában a legdélibb pontig nyomult Sir J. Rosz, hová még egy tengerjáró sem hatolt, t. i. a 78° 9 1/2' déli szélesség s 161° 27' nyugoti hosszúságig.

Miután Rosz minden kísérlettel a jégtenger keleti részén előnyomulni föl hagyni kénytetett, még egyszer visszatért, „Victoria“ föld nyugoti kiterjedése felől valami bizonyosat tudandó, és ha lehetséges innen a *delejes délsarkig* eljutandó. De a partok öblei itt is erős több száz lábnyi vastagságu jéggel megtelvék; az egész partvonal 2—300 láb magas függélyesen meredek jégzirtek hosszú sorának látszott, mellyek közül egy a tenger talapzatára nehezkedő hegység több mföldnyire benyulott. E helyett egy délutáni napon gyönyörű látványon legeltették

szemeiket a hajók fedezetéről Victoria föld északi csucsa felett a North-fok körül. Az idő teljesen tiszta volt, és a felhőtlen ég éles körrajzát mutató egy magas hegyláncnak; s habár szentelen fejrésű s a legcsekélyebb kopasz szirt nélkül volt: a felület szabálytalansága, számos kupalaku csucs és kisebb magaslatok, valamint a mélyen bemetsző völgyek a vakító fehérségű hólepelnek különben egyhangú csillámaiban a fényes árny gyönyörű változatosságát mutaták, melyet élethűn leírni lehetlen. — Távolabb nyugat-felé még egyes ormok voltak láthatók, melyek ép úgy szigetek, mint szárazföldöni hegytetők lehettek, de az igen előrehaladt évszak miatt napról napra szilárdabbá váló *ragjég* minden ez irányban tenni szándéklott előhaladást meggátolt, mi csak három fokkal tovább észak felé sikerült. Itt van a *Wilkes* hadnagy és *d'Urville* vezette amerikai és francia felfedezések földtere. Itt látott *Wilkes* hadnagy a 160 és 90 fok keleti hossz. alatt különböző helyeken magas hegyes szárazföldet, *d'Urville* pedig a 130 és 140 hossz. 65 és 66 szélességi fokok között „*Adelaid*“ szárazföldet és Clarencepartot fedezte fel. Ámde a déli részen tovább haladás útját elzáró jéghegyekhez hasonlóak itt is gátolják mindkettőnek a partra szállást.

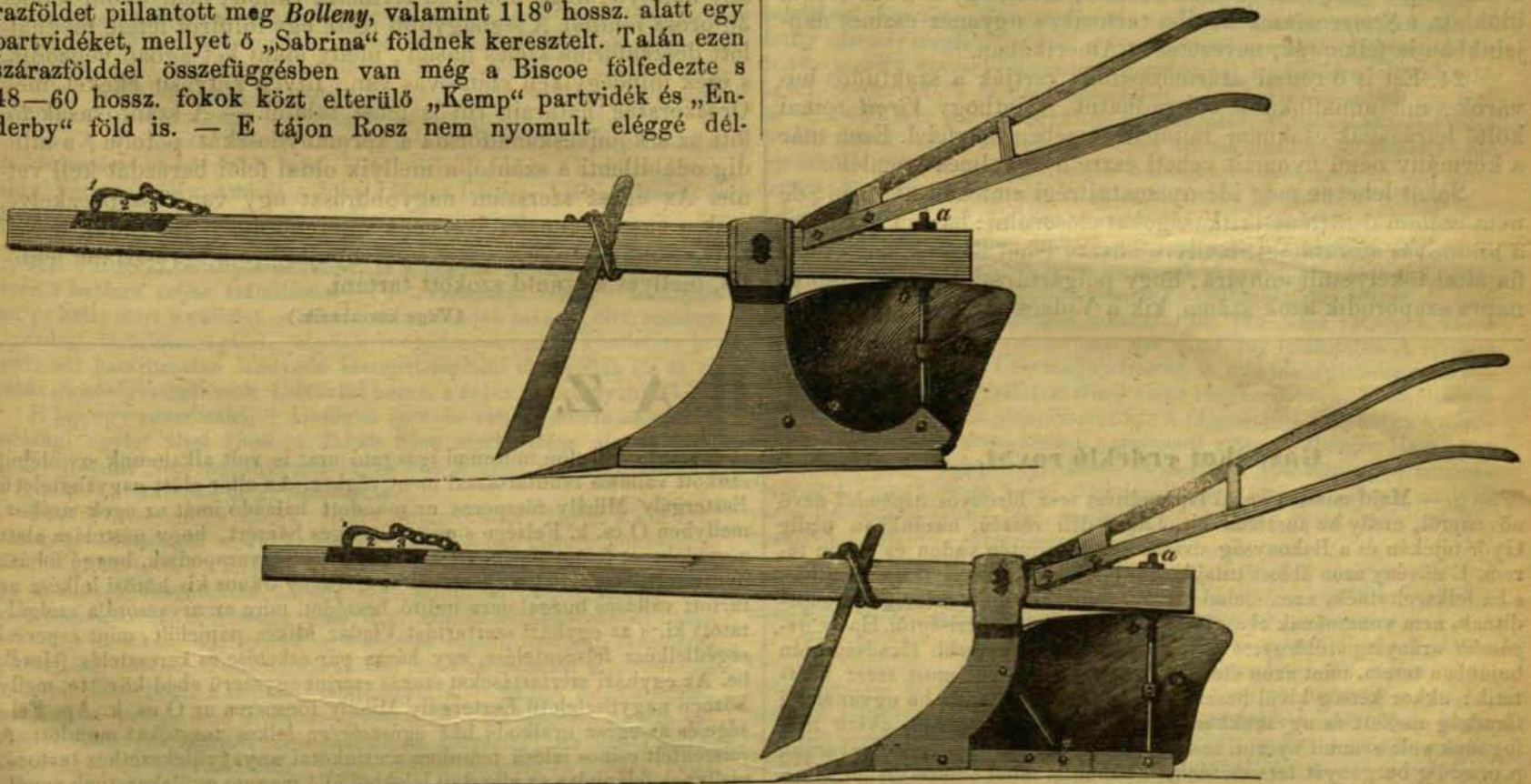
Ha azonban ezen különféle magas vonalok összefüggésben vannak, úgy ezen continens fölfedezésének elsősége *Bolleny* csethalászt illeti, ki 1839-dik februariusban 66° 44' déli szélesség és 163° 11' keleti hosszúság alatt öt meglehetősen nagyságú szigetet födezett föl, melyek Rosz előtt hegyormoknak látszottak, és melyeknek 12,000 láb magas csucsairól tisztán kivehető füst szállt föl.

Távolabb nyugat-felé 131 hosszúsági fok alatt szinte szárazföldet pillantott meg *Bolleny*, valamint 118° hossz. alatt egy partvidéket, melyet ő „*Sabrina*“ földnek keresztelt. Talán ezen szárazfölddel összefüggésben van még a *Biscoe* fölfedezte s 48—60 hossz. fokok közt elterülő „*Kemp*“ partvidék és „*Enderby*“ föld is. — E tájon Rosz nem nyomult eléggé dél-

nek, hogy azon fölfedezéseket közelebbről megvizsgálta volna. — Hornfok átellenében eső sarkvidékeken is igyekezett Sir J. Rosz földirati ismereteinket szaporítani, éskülönösen a *d'Urville* kapitány fölfedezte s Déli-Skócziától délre nyugvó „*Lajos Fülöp*“ földet kifürkészni, mely a *Biscoe* által fölfedezett *Graham* földnek keleti csucsa. Ez szinte tűzanyag képzetű, mint minden a déli sark körül eddig feltalált szárazföld, de távolról sem mutat olly megragadó rajzot, olly magas hegyormokat mint *Victoria* föld; a legmagasabb hegy *Haddington* valamivel haladja meg a 7000 lábnyi magasságot. Itt fekszik szinte a fennebb említett *Cocburn* sziget, a legdélibb hely, hol a tenyészet nyomai láthatók.

Az északi és déli dél sarkvidékek különböző földtani jellemében legélesebb kinyomata van a köztüki különbségnek. Az északi sarkkörben semmi újabb vulkáni működés nem fordul elő, a Grönland-tól keletre eső „*Jan Mayer*“ szigeten tüzhányó hegyet kivéve. A *neptuni* képződések határozottan turalalkodók. Ellenben a déli sarkkörökben a neptuni alakulásoknak semmi nyoma. Igaz, hogy a földtanulónak igen ritkán van alkalmuk közvetlen meggyőződést szerezni a szirték kifürkészhetése hiányában; hanem a nagy pingvinák (*mankócok*) igen szorgalmas földtani gyűjtők, azok gyomrában gazdag készletet, gyakran fontszámra található köveket. — Az illy gyomorbeli kőkészlet áll többnyire basalt-, zöldkő-, petykő-, granitból, úgy szinte buborékos láva-, bányavirág- és tajtkőből; de soha neptuni kötömegeből; annyira, hogy valamint ezen töredékekben úgy a déli sark körül fölfedezett szárazföld általános rajzában a tűzanyag jellegét lehet fölismerni.

Bedői Ernő.

Vidacs-féle ekek.

A z e k é r ő l.

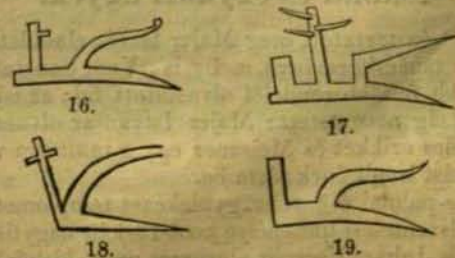
DIENES LAJOS.

(Folytatás.)

Az előbbi számban közlött rajzokon, ha egy futó pillanatot vet végig az olvasó, csakhamar észreveheti, hogy azok csaknem egytől egyig *talpatlanok*, s valamint a *gerendélytől* az *ekeszarr-ra*, innen a köldökre való átmenetel mindig tetemesen haladó lépés volt az ekcsinálásban: úgy senki sem vonhatja kétségbe, hogy az *eketalp* alkalmazása mindezeknél nagyobbat lendített ezen szántó szerszám javulásában.

Hogy talpas ekek már a hajdankorban is voltak, annak bizonyítására elégnek tartom csak néhány régi eke rajzát ide-nyomatni.

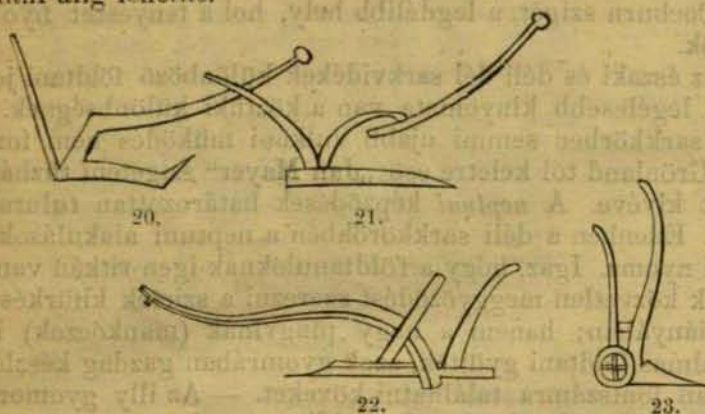
16, 17, 18, 19. Ez a négy alak mind a rajz, mind a szerszám tökéletlensége által is eléggé mutatja, hogy nagyon régi kornak művei. Mind a négy sicíliai ó pénzéről van lemásolva.

20. Bithiniai pénzen (Vespasian császár korából) látható,

21 pedig egy hasonlóképen ó-kori sardiniai pénzről van levéve.

22. A 22. számmal jelölt ugyanazon *Hesiod* kéziratai között van lerajzolva, kiről már a 8. szám alatt tettem említést; tehát méltán tarthatjuk ezt a legősibb talpas ekének. A görög tudós ezt *egyszerű ekének* nevezi, hihetőleg azért, hogy amannak vasa is van, a mit ezen nem látunk. Hogy az a gerendőlynek alkalmazott görbe husáng az eketalpon alól kinyulik, azt egyszerűen rajzhibának kell tekintenünk, minthogy ilyen akadállyal szántani alig lehetne.

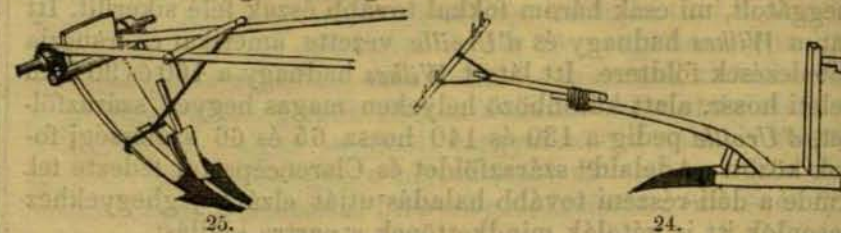
23. A ki erre a képre rátekinthet, lehet, hogy első gondolátával azt kérdi: avagy hátrafelé huzatta-e ezt gazdája, mi pedig azt feleljük, hogy nem biz azt, hanem a ki készítette azt kelle hinnie, hogy könnyebb erővel lehet vonni, ha forog a talpa. Az a szerszám annyival szembeütőbb, minthogy a régi római időkhez, a *Semproniusok* korába tartozik, s ugyanez eszmét napjainkban is felkapták, nevezetesen Amerikában.

24. Ezt is ó-római származásának tartják a szaktudós buvárok, mit annál inkább elfogadhatni, minthogy *Virgil* római költő leírásának csaknem minden részében megfelel. Ezen már a kormány némi nyomait veheti észre a figyelmes szemlélő.

Sokat lehetne még ide nyomtatni régi emlékek nyomán; de nem célozom ó történeti ritkaságokat elősorolni; hanem leírni azt a földmives szerszámot, mellyre büszke lehet hazánk, hogy saját fia által tökélyesült annyira, hogy polgártársaink között napról napra szaporodik azok száma, kik a Vidacs-eké fölszámíthatlan

országos hasznosságát mindinkább átlátván, már a józan földmivesek között szinte közmondássá vált: „Nem is eke ha nem Vidacs“ s nemrég is saját füleimmel hallottam egy dunántúli értelmes földbirtokostól, hogy a béresek között divatba kezd jöni szegődéskor ez a kérdés: „Minő ekével fogunk szántani?“

Hogy édes hazánkban a közönséges, ugynevezett *paraszt-eké*, némi csekély eltérések mellett ugyszólván egészen egyforma, azt csakugy, vagy sokkal jobban tudja legtöbb olvasó nálamnál; de lehetnek olyan kíváncsiak is, a kik szeretnék tudni, vajjon más országokban is így áll-e a szántó-eszköz sora, s azok megnyugtására ime még ide nyomatok néhány most is használatban levő idegen országi ekét:

25. Mig a „Politikai Ujdonságok“ hetenkint azt hirdetik, hogyan harcolnak a *muszkák*, mi ime bemutatjuk azt a szerszámot, mellyel a földet mivelik; mert ez nem más mint muszka eke, melly kisebb változatokkal egész Oroszországban rendes szántó szerszám. — A neve *socha*, eredetileg erdős köves föld szántására készült, s azért van az a tengelyforma két nyele, hogy a hol szükséges, könnyen meg lehessen emelteni. Az egész olly könnyű, hogy könnyen elvihetni vállon, nem nyom többet 30 orosz fontnál. A legnagyobb része egy fölülről lefelé meghajlott deszkaforma széles hasáb, melly alatt két ágban végződik, s ezek mindegyikén szántóvas van. Illyen kétvasu ekéket még Oroszország határain túl is lehet találni. — A szántóvasak fölött az a kőmiveskanálforma a kormánydeszkát pótolja, s mindig odabillentti a szántó, a mellyik oldal felől barázdát kell vetnie. Az egész szerszám nagyjából úgy van összepeczkelve, csak a vasak vannak felferve, s a gerendőlyt pótló rudak becsapolva abba a tengely vagy tésztanyujtóforma keresztfába legfölül, mellyet a szántó szokott tartani.

(Vége következik.)

T Á R H Á Z.

Gazdákat érdeklő rovat.

g.— Majd minden hazai lap említést tesz bizonyos *asphodill* nevű növényről, melly az ausztriai birodalom déli részén, hazánkban pedig Győr tájékán és a Bakonyok északi részén szintén vadon és bőven terem. E növény azon áldott tulajdonnal bír, hogy szeszgyártásra alkalmas, s ha felkaroltatnék, azon élelmi szerek, mellyeket most szeszégetésre fordítanak, nem vonatnának el a szűkölködő és éhező emberiségtől. Ha az *asphodill* aránylag több szeszt ad, kisebb téren s kevesebb fáradság után bujábban terem, mint azon élelmi cikkek, mellyekből most szesz égettetik: akkor kétség kívül hasznos leend természetese, de ha ugyanannyi fáradság mellett és ugyanakkora téren nem terem többet, akkor nem fognánk vele semmit nyerni, mert ha azon tért, mellyen a szeszgyárnak p. o. eddig burgonyát természeténk, *asphodill* mind beültetjük, ugy burgonyánk szinte csak nem leend több, sőt ha éhség fenyeget, akkor a burgonyát megtartom magamnak, s nem adom el a szeszgyárnak, de ha *asphodill* természetek, kérdés használhatom-e ezt szükség idején ugy mint a burgonyát? — Azért ohajtandó volna, ha ténne valaki kissé nagyobb mérvben gyakorlati kísérletet, még pedig a jövő tavasszal mindjárt!

Iskolai és egyházi ügyek.

i.— Nov. 29-én tartatott meg Majer István elnöke alatt az elemi tanítók 2-ik havi tanácskozása, melly is „Veni Sancte“-val nyitott meg. Ezután több felsőbb rendelet olvastott fel; az iskolai törvények fordítására bizottság nevezetett; Majer István az olvasás tanításról olvasott fel egy jeles cikket és Meiszner egy a tanításra vonatkozó cikket. A tanácskozást ismét ének zárta be.

— A Rákospalotai á. h. v. ev. gyülekezet templomot építvén, annak nyilvános felszentelési ünnepélye nov. 18-kán nagyünnepélyű Esztergály Mihály fő- és Juhász Ferencz alesperes urak, kiskörösi, pilisi, péteri és czinkotai lelkészek, s több egyházi és világi urak jelenlétében, kik között m. Podmaniczky János urat, mint ezen gyülekezet felügyelőjét és

n. Kubinyi Ágoston muzeumi igazgató urat is volt alkalmunk szemlélni, szokott vallásos rendtartással ment véghez. Az oltár előtt nagyünnepélyű Esztergály Mihály főesperes ur mondott hálaadó imát az egek urához, mellyben Ő cs. k. Felsője s egész fenséges házaért, hogy pártolása alatt a gyülekezet fentartassék, s Isten dicsőségére gyarapodjék, buzgó fohász nyújtott, mellynek végeztével t. Sárkány János kis-körösi lelkész ur tartott vallásos buzgalomra indító beszédet, mire az uracsorája szolgáltatót ki, s az egyházi szertartást Vladár Miksa papjelölt, mint esperesi segédlelkész felszentelése, egy házaspár esketése és keresztelés fejezék be. Az egyházi szertartásokat szokás szerint egyszerű ebéd követte, melly közben nagyünnepélyű Esztergály Mihály főesperes ur Ő cs. k. Ap. Felsője és az egész uralkodó ház egészségére lelkes toastokat mondott. A felszentelt csinos izlésű templom a czinkotai anyaggyülekezethez tartozó, mellynek felépítése az alig 350 lélekből álló magyar gyülekezetnek annál inkább dicsőségére válik, mert az építési költségeket vallásos buzgalomtól illetve leginkább saját erejének megfeszítése által eszközölte, — de létrejött leginkább m. báró Podmaniczky János ur nagylelkű pártolásának, és t. Melna Mihály helybeli lelképásztor ur, s Simon Pál ezen gyülekezetben 31 év óta folytonosan híven működő ernyedetlen munkásságok s buzgóságoknak tulajdonítható, kik nem szüntek meg a buzgó vallásos érzettel bíró híveknek annak létrehozására lelkesíteni, miáltal eszközöltetett az is: hogy a régi imaházból a volt szűk iskola kelyett egy czélszerű tágas tan-terem alakítatott. Engedje az Isten, hogy ezen hí szorgalmu, tiszta jellemű s öntudatu lelkész és tanító a r.-palotai gyülekezet kebelében Isten országának terjesztésére számos évekig működhessenek.

Takács Pál, csik-tarcsai ev. tanító.

Nemzeti színház.

DECEMBER. I. A drámabíráló válaszmány új eredeti darabot fogadott el: czime *Bíbor és gyász*, írta Hegedüs Lajos. A Tomori jutalomban részesített drámák egyike, melly jövő hóban kerülend színre.

II. Mult héten adatott Shakespearenek egy itt még színen nem volt

dramája: „A fehér és piros rózsza“ Udvarhelyi M. javára; aránylag kevés közönség előtt.

III. Jövő hétfőn adatik *László jutalmára* Kövér Lajos *Huség hűtelsegéből* című vigjátéka. Ehez egy hétre *Jókai* drámája *Könyves király*, *Jókainé jutalmára*, melyet nyomba követ *Salvator Rózsza* melodráma *Deg-rétől*. Most már csak nem lehet panasz, hogy az elfogadott eredeti színművek nem kerülnek eléggé gyorsan színpadra.

IV. Szombaton kerül színpadra *Tündér Ilona*, Szigligetitől, Bartháné jutalomjátékául.

Irodalmi ügyek.

Ajánljuk karácsonyi ajándéku a „*Buzgóság könyvét*.“ Szász Károly kézdi-vásárhelyi ref. paptól, ki ebben elmékedéseket és imákat szerze protestans nők számára, sok érzéssel és ihletett nyelven. Megjelent Pesten, Heckenastnál, az Idvezítő aczélba metszett képével, igen szép papíron. Ára 1 ft 20 kr.

Galletti egyetemi világrajzának 2-dik füzete megjelent Hartleben Konrádnál. Minden rendűekre nézve sok érthetően előadott tudományt foglal magában. Egy füzet ára 40 kr.

Magyar olvasó könyvet ajánlunk reáliskolai osztályokba járó ifjaknak, melyet *Erdélyi Indali Péter* szerkesztett az irodalom legajánlatosabb olvasmányaiából válogatva. Kapható Heckenastnál, ára 36 kr.

Megjelentek: *A magyar nép adomái. Jókaitól.* Egy kötet ára 1 ft. *Magyarország statistikai ismertetésének* IV-dik kötete *Palugyaytól.* Tudományos mű. Kiadta Heckenast.

Téli könyvtár IX—XI. füzetei. *Pusztá ház.* Boz Dickenstől. *Medce Imre* előfizetést hirdet két kötet *bessélyre*, 2 pfttal, mely összegek december végéig Buczászky nyomdászhoz utasítandók. A mű január végéig jelenend meg.

— A kolosvári nemzeti színház nagy lelkű pártfogói által szindarabokra kitűzött két rendbeli jutalomérti pályázat határideje folyó december végéig meg van hosszabbítva.

— Vahot Imre az általa kiadandó „*Magyar írók pályá könyve*“ és „*Magyar költők arcképcsarnoka*“ című két rendbeli vállalat előfizetési határidejét e hó végéig meghosszabbítá. Kiadó szerkesztő mindent megtesz e két vállalat minél érdekesebbé tételére, azért csak méltányosságot követünk el, midőn a nagy közönség figyelmét azokra felhívjuk.

— A Prágában Mercy könyvtáros által kiadni szokott irodalmi heti közlemény legközelebb hazai íróink közül Jósika, Erdélyi János, Toldy Ferencz, Fáy András, Jókai, Majer István, Ajáki, Reméle és Steinacker műveit és Heckenast kiadásait is ismerteti.

Méltányló szó az erdélyi „Mezei naptár“ érdekében. *Kolozsár, nov. 25. 1855.* A nép érdekében, és a néphez szólani — legméltóbb helyen s hatásra teljes számitással — a „*Vasárnapi Ujság*“ hasábjain lehet és kell; mert e vállalat — inkább mint minden más — birt, szerény, de gazdag tartalmasságáért, népünk tengődésnek indult közéletére befolyjni; sőt határozottan irányadó szerepet foglalni el körében. Ez az elfogatás dicsőséges czéljára. Üdvözet hozza, s áldás uttörő nyomdókira! E lap egy rovatockságát kívánom igénybe venni, midőn az erdélyi gazdasági egylet által 1856-ra Jakab Elek szerkesztése alatt kiadott „*Mezei naptár*“ról néhány méltányló sort készitet közrebocsátnom a nép érdekére vonatkozó meggyőződésemet.

Naptár-irodalmunk czélja: széles elterjedésénél fogva, a kor igényeinek, szükségének, szóval az élet és polgárosodás követelményeinek, szellemiségünk javára s anyagi jólétünk messzejövőt felőelő biztosítására, millióktól megérthető „*kiáltó szó*“ lenni. E czélból kiindulva, a naptár-irodalom szükségessége soha nem szűnik meg, koronként halad az idővel, s ennek — úgy szólva — a közélet fájáni évenkénti természetes kihajtása. Időhez alkalmazottnak kell lenni az időszakai sajtó minden terményeinek — tehát a naptár-irodalomnak is, — az idő meghatározásának kulcsa pedig, nem általánosságban a világ szellemében, hanem ennek helyi viszonyok szerinti térfoglalásaiban keresendő. Ez elvből az elvonható egyenes következtetés: hogy minden helynek és népnek, saját érdekeihez és felfogásához alkalmas, viszonyaihoz és körülményeihez szabott modor és tárgyválasztás — a naptár-szerkesztés multhatlan feltétele.

Röviden kimondván nézetemet a naptár-irodalomra vonatkozólag — nem teszek egyebet az erdélyi „*Mezei naptár*“ méltánylására, — mint bátran kimondom: hogy Erdély jelen helyzete van szemmel tartva szerkesztésében, s rövid értekezéseiben — népszerűt könnyenérthetőséggel — mind az be van foglalva, mi jelenünkben megértetendő népünkkel, s miben rejlik kedves hazánk felvirágzásának viszonyainkkal megférő — minden alap feltétele.

A tulajomó elem benne gazdaságra vonatkozik, s ez olly ügyesen tartva, hogy a tisztí névtár pár hasábját kivéve, átvitetik a füzet majd minden lapján, életre való hagyományokban és észszerű újításokban gazdag változatossággal. És e 63 lapból álló füzet ára csak 20 pengő krajczár.

Tudomány és művészet.

Simonffy Kálmán előfizetést hirdet *Magyar hangfűzér* című zene-művére. Két füzet ára 3 pft. Ez egészséges nótákat ajánljuk zongorázó hölgyeinknek; a díjak szerzőhöz Abonyba küldendők.

Kovács Károly nemzeti színházi tag előfizetést hirdet *Dalkoszornó* című zeneműveire; miket Bognár Ignác tett hangjegyre. Dalai közül többeket énekelte Hollósy L. né köztetszés mellett, s vállalata több buzgó delnő pártolása alatt áll.

Apáti *Than Mór* hazánkfia Párisban a *mohácsi harc* nagy történelmi képét festi gr. Nádasdy Lipót ő mlsga számára. Nevezett művész egyike legszebb tehetségű festészeinknek, kitől e tekintetben bizonyosan remek művet várhatunk.

Színpadunk néhány év alatt egy kitünő tehetségű művésznővel fog gazdagodni, ki egy itteni mivelt család leánya, mindazon adományokkal bír, mik a természet általi hivatást igazolják s e mellett ritka miveltséggel. Még alig tul a gyermekkor határán, már is több nyelven a legszebben szaval s kitünő költeményeket ír. Neve W. Janka. Reméljük, hogy lesz alkalmunk, e szép tüneményről még több ízben is megemlékezhetni.

Mint halljuk: *Fáncsy Etelke* elhunyt derék művésziünk *Fáncsy idősebb leánya*, szinte a nemzeti színpadnak szándékozik szentelni jövőjét, s nem sokára mint *Julia* lép fel, Shakespeare *Romeo és Julia* című drámájában. Bizton hiszszük — hogy a legszebb sikerrel.

u. — A term. tud. társulat utolsó ülésében Stoczek J. tanár folytatá értekezését az *aneroidról* (higanytalan légsúlymérőről). Második tárgy a *Struvit* ásvány volt, melyet Egger ur Hamburgból hozott. Ez ásványt Hamburgban találták először egy templom alapárkának ásásakor 6 lábnyi mélységben. Csak 1845-től foglal az ásványok közt helyet. Találtatik ez a vizelletben is, úgy hogy ha ez a rothadásba megy át, kiválik belőle azon vegytest, mellyből a *Struvit* áll. Sokáig vitakoztak a felett vajlon a *Struvit* ásvány-e vagy csak vegytest. Ma már minden ásványtanban az ásványok közé tartozik.

Tárogató.

— *Debreczen* város derék polgármestere, *Csorba János* ur hivatalos jelentését olvasva, örömmel kell látnunk e nagy alföldi város szembetünő haladását. *Egészségi állapota* a városnak kielégítő, a kholera hamar elmult; a *termés* meglehetően volt, vízáradásoktól szenvedett ugyan, de jég és tűz-veszély kevéssé látogatta. Adósságaiból hathatósan tisztul, adóügyei rendezvék, s csodául felemlithető, hogy *községi adója egy fillér sincs*; a 600 ezer pftot meghaladó beligazgatási költségeket mind folyó jövedelmeiből fedezi. És így Debreczen városa gazdagabb némelly apró fejedelemségnél. *Tisza szabályozási költségekre* Debreczen 40 ezer pftot fizetett; középületei helyrehozattak; mult évben *járdái* 1339 öllel szaporodtak; *csatornái* 293 öllel; az utcáknak *fakoczkákkal* leendő burkolása, mint ez a pesti lánczhidon látható, megkezdett. Debreczen megszűnik sár, por és szemét dolgában hires lenni, sőt kényelemben felülmulja magát a fővárost. A *cárosi nyomda* nemcsak a szükségleteket fedezé, de még tiszta hasznót is hajt. A magas miniszterium rendelete szerint a város keblében fél millió pengőt forgató *fiók bank* fog felállitani. A *tárvárda* már elkészült s nov. 24-én megnyitattott. A *színház* építésére a tervek már beadattak s a munkálatok minél előbb megkezdetnek. Közköltségre *árva-menhely* felállitása elhatározott. A *fogyasztási adót* maga a város vette bérbe. A debreczeni-kassai *rasutconal* előmunkálataira 1000 pftot előlegeztek; s a nagy *kereskedelmi- és iparbank* részvényeiben tetemes összeggel fognak részt venni. Mindezek nagy lépések a derék magyar város boldogabb jövője felé, mellyhez mind ennek, mind derék polgármesterének fűdöt és szerencsét kívánhatunk.

— *Gróf Festetics Miklóst* Lengyeltothy m. városában *helység bírál* választották meg. Első eset, hogy illyen magas uron hasonló tisztesség esik; a mi mindenestre mind a két részre nézve megtiszteltetés.

y. — Pestváros meg hagyta magát előzetni mások által a légszesz világitás dolgában, újabban meg Pozsony által jótékony intézvények életbeléptetése keresztényeni munkájában. Pozsonyban ugyanis a prágai és egyéb jótékony egyletek mintájára a vagyonasabbak összeálltak, hogy nagyban vásárolván be a fát, s élelmi szereket, azokat a szegényeknek eladják a legesekélyebb áron. Pestnek is vagynak ugyan szegényápoló-intézetei, de olyanok hiányzanak, mellyek a nem épen földhöz ragadt szegényre is kiterjesztik figyelmüket.

y. — Mult vasárnap tartatott meg ez idei philharmoniai hangversenyek legelseje, mellyen csak a zenészek és működő művészek száma 100-ra ment. Azt tán nem is kell mondanunk, hogy a terem zsufolva volt hallgatókkal.

y. — Mult hétfőn egy eredeti jelenetnek valánk tanui. Egy vargaműhelybe léptünk, a mester épen inasát lábszija az irgalmatlanul. Ugyan mért üti már na? „Mert a semmire való a *Vasárnapi Ujság*“ olvassa!“ „Hisz ezért dicsérni kellene. „Ugy ha vasárnap olvasná, de ekkor kujtorog, tegnap is csuszált egész nap. S ha hétfőn a *Vasárnapi Ujság*“ küldöm a kiadó-hivatalba, előbb az uton elolvassa maga s rendesen dél veti haza!“

y. — *Boscowitz*, helybeli izraelita nagykereskedő, már több évek óta hetenkint kétszer osztatott ki a szegények közt kenyeret és pénzt, e télen pedig mindezek mellett még fát is adat. Ha minden gazdag tehetsége szerint ennyire törekednék embertársai sorsán könnyíteni — mennyivel könnyebb lenne a nyomasztó szegénység viselése. Nincs szebb vonása az emberi jellemnek és magasztosabb erénye a szívnek — mint a könyörület, részvét mások szenvedései, sorsa iránt.

Pályázási és előfizetési határidő meghosszabbítása. Nemcsak a Pesti Naplóban felszólalt pályázni akaró, de többek kívánatának is engedve, a Magyar írók pályaköve pályázási s előfizetési, és a Magyar költők arcképcsarnoka előfizetési határidejét december hó utolsó napjáig meghosszabbítom. Az utóbbi vállalat már munkában van, de a gondos művészti kidolgozás időt s türelmet igényel.

Vahot Imre.

Figyelmeztetés. Tisztelt ivtartóimat, kik két hét múlva megjelenendő „Csaldképek” című költeményfüzérémet még karácson vagy ujév előtt birni ohajtják, bizalmasan kérem: sziveskedjenek izeiket f. hó 15-keig kezeimhez küldeni, hogy az elszállítást azonnal eszközölhessem. — Együttal figyelmeztetni bátorkodom a t. cz. közönséget, hogy nevelési „Galyfüzérére” színté még előfizethetni, postán küldve 1 ft 30 krjával p. p. A második füzet, mely különösen gyermekek számára tartalmazand nagyobb mennyiségű dolgozatokat, ujév előtt fog még megjelenni. A 3-ik és 4-dik füzet is haladéktalanul sajtó alá fog adatni. Pest, december 2-kán 1855.

Ney Ferencs.

A d o m a.

18. Egy sertéseket őrző 9 éves gyermektől, ki erősen dohányzott, kérdi egy utazó uraság: Fiu már te is dohányzol?

— Igen, mert nálunk a ki csak egy keveset is valamire való ember, a már dohányzik.

— Kik azok a valamire való emberek nálatok?

— Az vagyok én, az apám, a tisztelendő ur, és a mester.

Vidéki hírek.

Sümegen vagyok midőn e sorokat írom, Kisfaludy Sándor bölcseje helyén, Kisfaludy Sándor sírjánál. — Sir bennem a lélek, midőn félnapi kutatásom után a kised temetőben nem lelem fel koszorus költőnk sírját — sírről sírra háromszor bejártam sikertelenül a kicsin temetőt, míg végre a mellette elfutó országuttra kiállva, várakoztam az arra jövőkre, epedő vágyam kielégítése végett. — Jött ugyan három egyén, oldalán — more patrio — csutorát hurezolva, s azon kérdésemre, „hol van Kisfaludy Sándor sírja, atyafi? a két első egyenkint válaszolá: „itt lesz valahun a temető elején, de bizon nem tudom jó szerivel uram!” a harmadik még tréfásan felelt: „ha jól emlékszem uram! a szomszédja mellett fekszik.” — Jött végre egy ember, kit kapával vállán sírásónak ismertem fel, s ujjalát őt kértem fel, mutatná meg Kisfaludy Sándor sírhalmát; ki elvezete a helyre, hol a nagy lélek hamvai egy kised letiport üregben jeltelen nyugosznak. A sírásó elmondá hosszasan: „Biz uram! a helyben lakó örökös, sok időig még sirkeresztjét sem ujitatá fel; s eltakarításakor ledugott kis fakeresztje rég elporladott már.” — Szégyen pir futá el arczomat, hiszen Kisfaludy Sándor legfőbb örököse maga a nemzet volt, s ha család és rokon elfeledkezhetett az elhunyt hamvairól, Magyarország, mellynek annyi márványa van, felirhatná egy darabra: „itt nyugszik, ki a Himfi szerelmeit és az ős regéket hagyta nemzetére.” B. i. A.

+ Bécsben egy vasárnap (nov. 25.) 80—100 különféle tánc és zenemulatság volt. A bécsi nép tudja hogy kedélyes és vig, azért a dolog legkevésbé sem csudálkozunk. — Itt némelly nagyobb házak tulajdonosai azt a szokást hozták be, hogy házlakóik névsorát a kapu alá kifüggesztetik, hogy ha valakit keresnek nem kell a házat összevissza máskálni, hanem e névsorból azonnal kitetszik, hogy ott lakik-e vagy sem. Ez olly czélszerű és hasznos intézmény, miszerint ohajtanánk, vajha Pestünkön s egyéb városainkban a hatóság köteleességül tűzné ki hasonló névsorok kiakasztását. — Tudjuk hogy Bécsben a szegényebb osztály iránti gondosságból már több időtől lóhust is árulnak; 12 illy lóhus-mészárszék van már itt, mellyek fontját 5—6 krjával mérik, és ez évben 4 ezer mázsát mértek ki. A jó lóhus többet ér a roz marhahusnál és annál olcsóbb is. A lóhusban nincs semmi undorító, s jól elkészítve hogy milly jóízű, legjobban megmondhatnák, kik háborus idők alatt katonáskodtak. Pesten is többször szóba hozották a lóhus mérés, de mindeddig senki sem kísérté meg, pedig a dolog nagyon is megérdemli a figyelmet. — Egy

helybeli kertész Madrasba ment, magváért a guttapercha fának, hogy azt austriai birodalomba átültesse. — Mozart német zeneszerzőnek, kinek requiemét adta elő a nemz. színház dal és zeneszemélyzete a pesti város-templomban nagy költőnk *Vörösmartyért* tartott gyászmisén, mondjuk Mozartnak sírjára, mellyet hosszú kutatás után végre feltaláltak, a bécsi városi tanács, a nagy zeneszerző halála napján, dec. 5-dikén sírkövet fog felállíttatni; jövő januar 27-én pedig tiszteletére helyben egy százados zeneünnepély fog tartatni, mellynek igazgatását Liszt Ferenc hazánkfia vállalta el, mi miatt már januar elején Bécsbe jövend. — A szűkölködő művészek sorsa könnyítésére jótékony czélú egyesület alakult, a tagok belépéskor azonnal 10 fto, később pedig évenként 6 fto fizetnek; az egyesület idáig is már 200-nál több tagot számlál.

Történeti emlékek.

— A fanczia és angol színpadokon már széltiben adják a sok Sebastopol bevételéről írt drámát, és vigjátékot, a közönség nagy tetszése és kevés épülése mellett. Az illyen alkalmi drámák gyártásában különösen a francziák nagy mesterek. Midőn a hírhedtet rablóvezért Cartouche (Kartuch) elfogták és halálra ítélték, egy illy drámakészítő rögtön összeácsolt egy szomorú és vitézi játékot, mellyben Cartouche volt a főhős; s hogy drámája annál hitelesebb legyen, elvitte azt magához a siralomházba kitett gonosztevőhöz, megmutatta neki, ha valjon helyesnek találja-e a jellem felfogását, a mellyet neki a színpad számára szánt? Azt mondják, hogy Cartouche meg volt vele elégedve. Valjon a Szebasztopol-drámák írói megmutatják-e műveiket Gorcsakoffnak? — azt nem tudjuk.

Szerkesztői mondanivalók.

126. *Vörösmartyhoz* írt több rendbeli versek nem használhatók.

127. *Az én hivatalom.* Vers. Közöltetni fog.

128. *Egy kaland.* Nem adható.

H. huszár strázsamester urnak Vicenzaban. Fenérintett város, az ausztriai államokhoz tartozván, az előfizetési díj a hirdetés szerint küldendő be.

Felelős szerkesztő: Pákh Albert.

Nyílt posta

a „Vasárnapi könyvtár” ügyében.

Pap János asztalos segédnek Bécsben. Örvendünk, hogy távol Magyarországtól figyelemmel kíséri derék társaival nemzeti irodalmunkat. Számolunk ígéretere, miszerint a Bécsben lakó magyar véreink közt vállalatunknak még több kelendőséget szerzend.

Horváth Sándor urnak Veszprém-Palotán. Köszönjük a pártfogást. Folkérjük, miszerint a megjelenendő köteteket az előfizetési hirdetés értelmében mindig önhöz intézhessük.

Császár Pál urnak Gál-Szécsen. A 2 pftjával aláírt előfizetőknek a köteteket bérmentetlenül nem küldhetjük, világosan meg levén érintve az előfizetési hirdetésben, hogy a 10 számon aluli előfizetők csak akkor kapják a küldeményt bérmentesen, ha 2 pft 30 krrel fizetnek elő.

Pákh Pál urnak Pohorellán. Működésit annyival inkább méltányoljuk, mennyivel kevésbé honos vidékén a magyar nyelv.

Vörös Antal ügyvéd urnak Körmenen. Pártfogását a multa köszönjük, jövőre kikérjük. — Küldünk keresztboríték alatt még néhány előfizetési ívet.

Ivánka Sámuel ref. kántor urnak Szentesen. Azon leszünk, hogy buzgó hazafiúi ohajtása teljesüljön!

Keresztessy József ker. sebészorvos urnak Galanthán. A nemzeti naptárból kívánt 10 példányt megküldjük. A „Vasárnapi könyvtár” illetőleg buzgóságát megközönte, ígérjük, hogy figyelemzetését szem előtt tartandjuk, miután a nép kívánatit — a mennyire lehet — teljesíteni ohajtjuk.

Büky Mihály urnak Kaposvárott. Mínt hogy az aláírási iv olly hamar megett, ujat küldünk. A gyűjtők s előfizetők újsorát a „Vasárnapi könyvtárhoz” nem csatolhatjuk, mivel az már magában egy kötetet képezendene; engedve azonban a több részről nyilvánított kívánatnak, a névsort a „Vasárnapi Ujságban” bocsátandjuk közre.

Zöllner János urnak Göllniczen. Üdvözljük a göllniczbányai hazánkfiat, mint a magyar irodalom hő pártolóját. A megrendelések szép száma egy tősgyökeres magyar városnak is becsületére válnék.

Pellánovics Alajos kegyesrendi tanár urnak Szegeden. Élénk részvétellel értettük, hogy ön a járuló ingyenpéldány egy pár szegény de jámbor és szorgalmas tanulóknak nagylelkűleg ajánlani sziveskedik.

Farkas Gyula urnak Rimaszombatban. Megrendelése új tanúsággal szolgál, hogy Rimaszombat — a magyar irodalmat pártoló városok közt — első sorban áll.

Harkel József tibi plebános urnak. Örömmel olvasók, hogy az ő Kárpát aljában, hol a szobranci furdó életvő vize felbuzog, a szellem hirdett tápláléka — a „Vasárnapi könyvtár” — kedélyükre kedvesen hatott, mit a kised körében előfizetők száma fényesen bizonyít.

Csigi Vince káplán urnak Csornán. Köszönjük a pártfogást. Az adott tanácsot lelkiismeretes követni fogjuk.

Hekkinger József káplán urnak Letenyén. Nem aggódunk vállalatunk sikerülésén, miután a néppel legközelebbi érintkezésben levő lelkész urak is, azt olly lelkesen felkarolják.

Dobos István ref. tanító urnak Kis Sz.-Mártonban. Nagy megelégedéssel tapasztaljuk a küldött hosszú előfizetési sorozatból, hogy vidékén a földművesek osztályában alakult olvasó körök is rendelik meg a „Vasárnapi könyvtár.” A kötetek szétküldözése a legpontosabb leendő.

Huszár Károly áldozár urnak Sz.-Fejérvárott. Sajnáljuk, hogy felszólításunk önhöz kissé későn érkezett; de azért ön számos aláíróival nem késétt el!

Hajnik K. szerkesztő.

Heckenast G. kiadó.